

Wie was de man achter F325124? De zoektocht naar het verhaal van een omgekomen soldaat

Ongeveer 13.000 geallieerden, waaronder zo'n 5000 Canadezen, kwamen om tijdens de bevrijdingsgevechten in Nederland. Mannen, jongens vaak nog, zonen, broers, vaders en geliefden. Elk van hen gaf zijn leven, maar welk leven hadden ze achtergelaten. Wie waren ze voordat ze soldaat werden en hoeveel kun je 75 jaar na iemands dood nog te weten komen? De drie Canadese erevelden in Nederland proberen deze soldaten een gezicht te geven. De Stentor gaat in dat kader op zoek naar het levensverhaal van *gunner* Joseph Paul Moulins.

Yang Yang Chiu 21 dec. 2019

Joseph Paul Moulins ligt begraven in Holten, maar wie was deze jongeman voor hij het leger in ging?
© Informatiecentrum Canadese Begraafplaats Holten

Van honderden soldaten die in Holten begraven liggen, is de afgelopen jaren een levensverhaal op papier gekomen. Inmiddels zijn ook in Groesbeek en Bergen op Zoom vrijwilligers en scholieren bezig om zoveel mogelijk gesneuvelde soldaten een gezicht te geven. Om te laten zien wie de mannen waren die de strijd om onze vrijheid met de dood hebben bekocht. Bijna 75 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog begint de tijd te dringen. Hoe langer geleden, hoe moeilijker het wordt verhalen uit eerste hand te horen. Gaat het mij lukken om aan de hand van de *service files* en aanvullend zoekwerk het levensverhaal van Joe Moulins te reconstrueren?

Zoektocht

Mijn zoektocht begint op de Canadese begraafplaats in Holten. Henk Vincent van het Informatiecentrum Canadese Begraafplaats Holten heeft me een willekeurige naam uit de database gegeven: Joseph Paul Moulins. Meer dan deze naam en de precieze locatie van zijn graf heb ik niet en toch voelt hij vanaf het eerste moment als 'mijn soldaat'. Bij het horen van zijn naam voel ik me aan hem schatplichtig. Zijn verhaal wil ik vertellen, opdat niet wordt vergeten wie hij was voor hij zijn leven gaf.

Plot 3, Rij G van de Canadese Begraafplaats in Holten.
Naast het joodse graf van Lt. T Herman ligt Joe Moulins

Plot 3, rij G, graf 15. Het is het voorlaatste graf in een rij van zestien. Op tien van de grafstenen staat dezelfde sterfdatum als op die van Moulins: 21 april 1945. Links van hem ligt majoor A. Compton Lundie. Rechts de joodse luitenant T. Herman. Op diens graf liggen geheel volgens joodse traditie een paar kiezelsteentjes als een symbool van versteende tranen.

Op de steen van Moulins staan zijn naam, registratienummer en rang, maar ook het Canadese esdoornblad, een kruis en de tekst:

*Beloved son and brother
Never to be forgotten
by us all
Rest in peace. Amen*

Er werd van hem gehouden, maar wie denkt bijna driekwart eeuw na zijn dood nog aan deze jongeman. Eenmaal thuis download ik het dossier van Moulins dat in mijn mail zit. Opeens staart op enkele zwart wit foto's een vriendelijk ogende jongeman me indringend aan. Donkerbruin kort geknipt haar, zware wenkbrauwen. Op één foto poseert hij in uniform. Op de andere zit hij in een schommelstoel. Wit overhemd, broek en bretels. Volgens de documenten is hij alleenstaand, zijn moeder is contactpersoon. Op de foto's kijkt hij onverteerd de lens in. De toekomst ligt voor hem open.

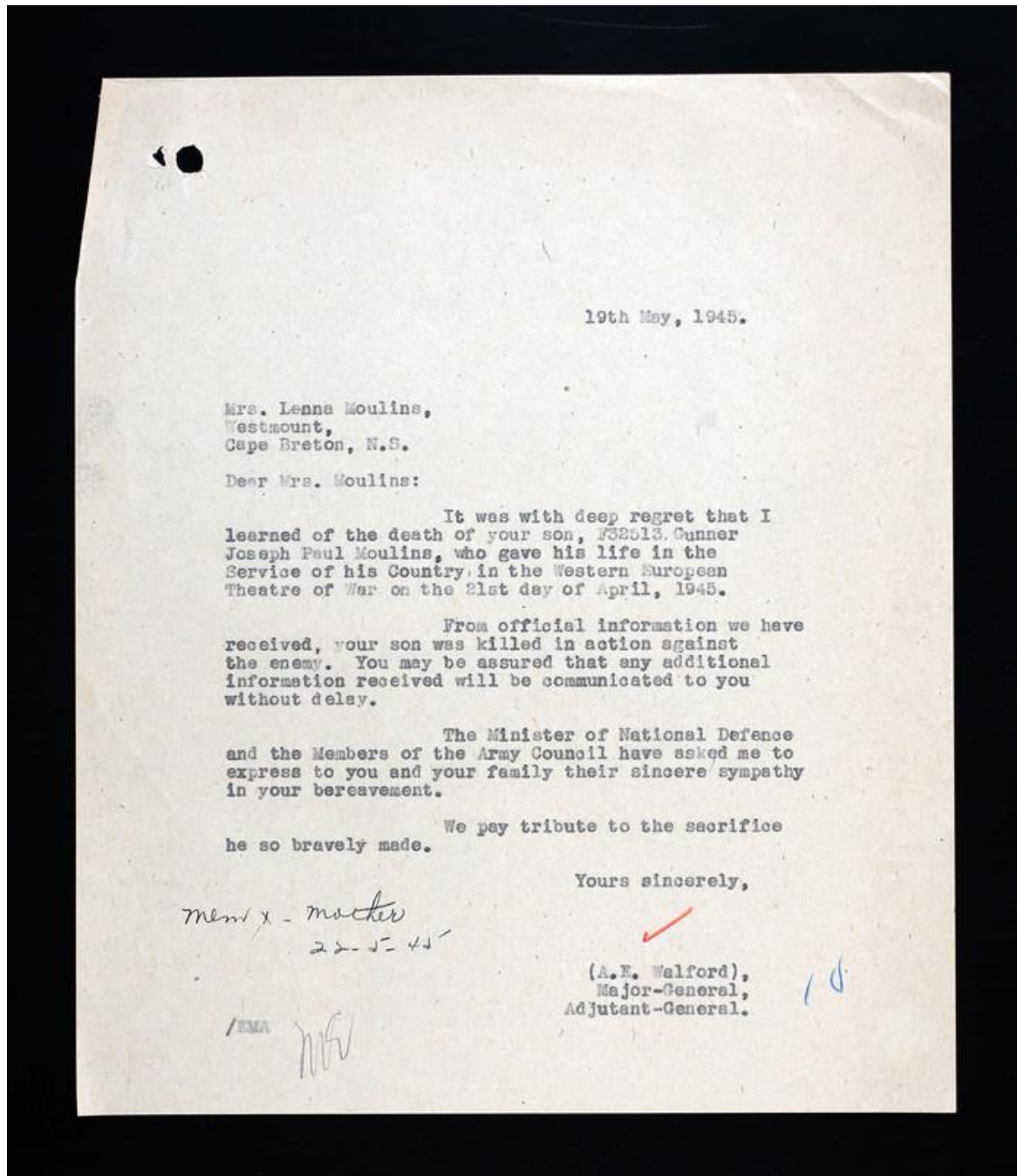
Een nog piepjonge Joe Moulins met zijn zus Mary

Militaire documenten

Bestudering van de militaire documenten en de zoekterm Joseph Paul Moulins op Google levert de nodige informatie op over zijn loopbaan in het Canadese leger. In oktober 1942 begint zijn militaire training in Canada. Die krijgt in juli 1943 een vervolg in Groot-Brittannië. Hij sterft op 21 april 1945 in Wagenborgen, of, zoals de Canadezen het dorp noemen: Wagonburg.

Het telegram aan zijn moeder Leona grijpt me bij de keel. „*It was with deep regret that I learned of the death of your son (..) Your son was killed in action against the enemy (..) We pay tribute to the sacrifice he so bravely made.*”

„Wij hebben respect voor het offer dat hij zo moedig bracht.” Zouden deze woorden haar enige troost hebben geboden? Verzachtten ze het verdriet? Ruim een jaar later ontvangt ze het bericht dat haar zoon is herbegraven op het ereveld in Holten op duizenden kilometers van zijn geboortegrond. Joe komt nooit meer thuis, maar wie was hij voordat hij het leger in ging? Wie was hij óók? En: wie kan me dat nog vertellen?

Het bericht aan moeder Leona Moulins waarin staat te lezen dat haar zoon Joe is omgekomen. Uit de documenten blijkt dat Joe in 1922 geboren is in Westmount op het eiland Cape Breton. Hij is er een uit een gezin van tien: zes jongens en vier meisjes. Anno 2019 is Westmount nog steeds een dorp. Op internet is te vinden dat daar de afgelopen jaren meerdere inwoners met de achternaam Moulins zijn overleden. Louis Moulins (1929) overleed in juli 2011, dit moet een broer zijn geweest. „Besides his parents, Louis was predeceased by his brothers Joseph, Johnny and Paulie and sisters Mary Graham, Edwardine Thompson, Francis Caswell and Annie Youden.”

Na het tellen van de namen in het overlijdensbericht concludeer ik dat van de tien broers en zussen in 2011 acht niet meer leefden. Peter en Leo waren de laatste twee broers, maar we zijn inmiddels bijna een decennium verder...de tijd tikt niet in mijn voordeel. In 2012 blijkt Peter op 87-jarige leeftijd in het ziekenhuis van Sydney op Cape Breton te zijn overleden. Ook hij was een WOII-veteraan. Net als Joe heeft hij gevochten in Europa, maar anders dan zijn drie jaar oudere broer Joe keert hij terug naar Canada.

Blijft slechts één direct familielid van Joe over dat mogelijk nog in leven is en me meer kan vertellen: broer Leo. Gelukkig geeft deze naam op Google niet meteen een overlijdensbericht. Integendeel zelfs. Volgens het telefoonboek woont er ene Leo Moulins in Sydney (Canada). Is dit de nog levende broer van Joe? Zomaar bellen met een waarschijnlijk hoogbejaarde man aan de andere kant van de oceaan en vragen naar zijn omgekomen broer lijkt me niet het allerbeste plan. Op zoek naar meer aanknopingspunten richt ik me daarom op social media.

Joe Moulins en de tien andere Canadezen die tegelijkertijd met hem omkwamen in Wagenborgen begraven op de Canadese Begraafplaats in Holten. © FOTO HISSINK

In een openbare Facebook-group van en voor Westmount staan berichten van ene Nikki Moulins. Op goed geluk leg ik via Messenger een lijntje naar haar uit. Na pakweg een week reageert ze. Haar man Gerard is een neefje van Joe. Ze bevestigt dat één broer nog in leven is: Leo. Haar echtgenoot mailt me snel met meer informatie belooft ze.

Nikki heeft geen woord teveel gezegd, haar echtgenoot Gerard mailt de volgende ochtend. Zijn vader John was de oudste van de tien kinderen Moulins. Hij vertelt dat zijn omgekomen *uncle* Joe het vierde kind was. Gerard en zijn oom Leo hebben nog bijna dagelijks contact. Leo is de benjamin van het gezin en inmiddels 86 jaar.

Diezelfde middag rond 17.30 uur is er opnieuw mail uit Canada. Gerard vraagt of het uitkomt om met Leo in Canada te bellen. Nu. Luttele momenten later, klinkt er een joviaal 'hello' aan de andere kant van de lijn. En óf Leo me meer informatie kan geven over zijn grote broer. Meteen hoor ik ontroering in zijn stem. Ruim 74 jaar na de dood van Joe is er iemand in het verre Nederland die naar hem vraagt. Zijn te vroeg gestorven broer is nog niet vergeten.

'Wij hadden in mei 1945 zoveel verdriet om mijn broer, terwijl om ons heen werd gevierd dat de oorlog voorbij was'

Leo Moulins, jongste broer van Joe Moulins

Leo vertelt graag over Joe, die elf jaar ouder was dan hij. Ze komen uit een hecht immigrantengezin en de dood van Joe was een grote klap was voor de hele familie. „We moesten het zelfs een tijdje verzwijgen voor een van onze zussen, want zij lag hoogzwanger in het ziekenhuis. We waren bang dat het met haar of de baby mis zou gaan als ze hoorde dat onze broer was omgekomen.”

Leo kan zich het moment nog goed herinneren dat de familie het nieuws over Joe's vermissing te horen kreeg. Hij was toen zelf pas elf jaar. Het was een zondag en bijna iedereen was naar de kerk toen het bericht kwam, behalve hij en een van zijn zussen. Een paar weken later kwam de pastoor bij Leo op school om te vertellen dat Joe was omgekomen. „Och, wat was dat een verdrietige dag”, weet Leo nog. „Wij hadden zoveel verdriet om mijn broer, terwijl overal om ons heen werd gevierd dat de oorlog voorbij was. Het was moeilijk om net als de anderen blij te zijn.”

Joseph P. Moulins is een van de vele namen op de muur van het Informatiecentrum Canadese Begraafplaats Holten, maar wie was hij?

Vervolgens maakt Leo een sprong in de tijd en haalt hij herinneringen op aan 1962, toen hij - destijds gelegerd in Baden Baden - samen met zijn oudste broer in Holten bij het graf van Joe stond. Dat is vermoedelijk de laatste keer geweest dat familieleden het graf hebben bezocht. „Mijn ouders zijn er nooit geweest. Ze hadden geen geld voor tickets.”

Volgens Leo hield Joe van het leven. En het leven hield van hem. Hij is niet langer een naam of een anonieme gesneuvelde soldaat. Het voelt alsof ik ‘mijn soldaat’ gedurende deze zoektocht daadwerkelijk een beetje heb leren kennen. Daarom vind ik het belangrijk dat zelfs 75 jaar na zijn dood mensen moeten kunnen lezen wie hij was en wie hij achterliet, maar ook hoe hij om het leven kwam. Dus: op naar Wagenborgen.

Het oorlogsmonument in Wagenborgen © de Stentor

De weg naar Wagenborgen, ruim dertig kilometer ten oosten van Groningen, voert langs eindeloze akkers en dwars door het aardbevingsgebied. Toen Joe Moulins hier bijna 75 jaar geleden zijn leven gaf, beefde de aarde vanwege de gevechten tussen de geallieerden en de Duitsers.

Anno 2019 is Wagenborgen een typisch plattelandsdorp. Het dorp heeft twee kerken, een Chinees restaurant, bloemenzaak en school. In 2018 telde het dorp 1745 zielen. In een bocht van de Hoofdweg staat een zwerfkei. Het is het oorlogsmonument. De naam Moulins prijkt op de plaquette, samen met die van 26 andere Canadese strijders en 13 inwoners van Wagenborgen.

Dit was de boerderij van Geert Smit, even buiten Wagenborgen, waar Joe Moulins en tien andere Canadezen op zaterdag 21 april 1945 omkomen in een vuurzee.

Niet ver van deze plek moet de schuur hebben gestaan waar Joe en de anderen werden getroffen door vijandelijk vuur, maar waar was dat precies? Het antwoord volgt een paar weken later. Joël Stoppels, kenner van de noordelijke bevrijdingsgevechten, weet dat het herdenkingsteken en de schuur op ongeveer twee kilometer van elkaar liggen.

Voor altijd 23

Later worden op de plek van de fatale brand in Wagenborgen zeven horloges gevonden, waarvan een is blijven stilstaan op kwart voor 8. Joe's spullen zijn nooit teruggevonden. Drie zoons uit het gezin Moulins vochten mee in Europa. Twee van hen keren terug naar Canada, maar Joe heeft, slechts een paar weken voor de capitulatie 'zijn leven gegeven in dienst van zijn land'. Joe Moulins blijft voor altijd 23.